

**A Nevelési Tudásdepó projekt helye a közoktatás-
fejlesztési stratégiában, különös tekintettel az innovációs
potenciál fejlesztésének lehetőségei a nem formális és
informális képzés területén**

TÁMOP 3.2.4

Életünk füveskönyve, avagy ismerd meg önmagad

Célcsoport: 14 – 19+ éves korú, eltérő képességű fiatalok

TARTALOMJEGYZÉK

I. A programfüzet alapadatai -----	3
II. Hasznos tudnivalók -----	6
III. A program tartalma -----	8
IV. A program tananyaga -----	9
IV.1. Modul: Találkozás a füves könyvekkel (Könyvtári foglalkozás I.) – 3 óra-----	9
IV.1.1. Tanulási feladat-----	9
IV.1.1.1. A tananyag és a feldolgozás részletes bemutatása-----	9
IV.1.1.2. Értékelés, önértékelés (kérdések, feladatok, stb.)-----	12
IV. 2. Modul: Ismerd meg önmagad! (Tréning I.) – 15 óra-----	12
IV.2.1 Tanulási feladat-----	13
IV.2.1.1. A tananyag és a feldolgozás részletes bemutatása-----	13
IV.2.1.2. Értékelés, önértékelés-----	18
IV.3. Modul: Idézetek gyűjtése és cseréje (Könyvtári foglalkozás II.) – 3 óra-----	19
IV.3.1. Tanulási feladat-----	19
IV.3.1.1. A tananyag és a feldolgozás részletes bemutatása-----	19
IV.3.1.2. Értékelés, önértékelés-----	19
IV.4. Modul: Füves könyv elkészítése – 6 óra-----	20
IV.4.1. Tanulási feladat-----	20
IV.4.1.1. A tananyag és a feldolgozás részletes bemutatása-----	20
IV.4.1.2. Értékelés, önértékelés-----	20
V. Dráma és búcsú a könyvtárban (Összegző értékelés) -----	21
Függelék I.: Szakirodalomjegyzék, a felhasznált nyomtatott és digitális anyagok, adatbázisok, linkek-----	24
Függelék II.: Jó példák, jó gyakorlatok-----	26
Gondolattérkép-----	26
Szerződés minta-----	27
Csoportalakító játékok-----	29
Ismerkedő játékok-----	29
Bemelegítő játékok-----	32
Alkotó játékok-----	33
Szereptisztázó játékok-----	35
Önmegismerő játékok-----	36
Értékelési módszerek-----	39

I. A PROGRAMFÜZET ALAPADATAI

A program megnevezése: Életünk füveskönyve, avagy ismerd meg önmagad

A fejlesztő team tagjai: Galuska László Pál

A program célja:

Célcsoport: 14 – 19+ éves korú, eltérő képességű fiatalok.

A program célja a résztvevők érdeklődésének felkeltése a saját maguk és a könyvek világában rejlő kincsek iránt, az önismeret iránti igény felkeltése irodalmi művek, egyéb művészi alkotások által, a gondolkodásra készítés önmagukról, ill. önmaguk és a környező világ viszonyáról.

A program témája és alapja Márai Sándor és más szerzők *Füveskönyvei*, illetve az önismeret.

A program keretében a résztvevők a füveskönyveken keresztül indítást kapnak saját füveskönyv vagy idézetgyűjtemény készítésére. A könyvtárhoz kötődően ismerkednek meg irodalmi művekkel, művészi alkotásokkal, azok elérhetőségével a könyvtáron keresztül (a könyvtár, mint információs és tudásbázis használatával, lehetőségeivel), ill. saját magukkal.

A program sikeres befejezése után a tanuló (egyéni képességeihez mérten) képes lehet

- hosszabb szövegek értő olvasására,
- önálló véleményalkotásra,
- a téma egyes elemeinek önálló feldolgozására,
- a szövegek és kapcsolódó más területek (irodalmi, művészeti, természet- és társadalomtudományi, filozófiai, etikai stb.) összefüggések felismerésére,
- jártasságot szerez az elérhetőséget szolgáló nyomtatott anyagok (kézikönyvek, szépirodalom, ismeretterjesztő irodalom) és digitális eszközök (CD, DVD, hangoskönyv, Internet stb.) illetve a könyvtár, az információs technológiák használatában,
- az ismeretmegőrzésben, gondolattérkép készítésében,
- önálló, páros- és csoporttevékenységben,
- csoportszerepek betöltésében,
- képes lehet sok lehetőség közül választani,
- döntéseket hozni, véleményt formálni,
- a döntését indokolni,
- másokra odafigyelni,
- önmagára reflektálni,
- másoknak visszajelezni,
- idézetgyűjteményt összeállítani,
- esztétikus, hasznos kiadványt szerkeszteni, ill. elkészíteni,
- képes lehet a lényegi olvasásra, a szövegek átfutására, lényeg kiemelésére.

Életünk füveskönyve, avagy ismerd meg önmagad

„Nem tudós könyv ez, csak olyan, amilyent az elemiben tanítanak. Aki írta, nem ismeri a feltétlen igazságot és gyakran téved a részletekben. Mert ember. De keresi a feltétlen igazságot, s nem röstelli, ha téved a részletekben. Mert ember. Olyasféle lesz hát ez a könyv, mint a régi füves könyvek, melyek egyszerű példákkal akartak felelni a kérdésekre, mit is kell tenni, ha valakinek a szíve fáj, vagy elhagyta az Isten.”

(Márai Sándor)

A program időtartama: 6 alkalom, összesen 35 óra

A program során elsajátítandó kompetenciák (ismeretek, fejlesztett képességek, attitűdök):

A tanuló a program befejezése után:

- Felismerés szintjén tájékozódjon a szövegek elsődleges és másodlagos (szimbolikus, rejtett) szintjei között.
- Megnevezés szintjén ismerje azokat a forrásokat, amelyek a felkészülésben segítik.
- Önálló alkalmazás szintjén (életkorának megfelelő mértékben) ismerje a feldolgozáshoz szükséges valamennyi eszközt, tegyen szert digitális és információs kompetenciára.
- Legyen képes a maga választotta önálló részfeladatok elvégzésére, önálló véleményalkotásra, más vélemények elfogadására.
- Tegyen szert kulturális tudatosságra és kifejezőkészségre.
- Fejlessze anyanyelvi kommunikációs képességeit.
- Tegyen szert a mentális egészségmegőrzés bizonyos készségeire.
- Legyen képes önálló és boldog életvitelre, önálló életpálya-építésre.
- Legyen képes az együttműködésre, csapatmunkára.
- Tegyen szert tanulási képességeire, tanulási modellekre, legyen képes kreatív és kritikai gondolkodásra.
- Sajátítsa el az alapvető szociális és állampolgári kompetenciákat.

A program során szükséges legfontosabb technikai eszközök, berendezések:

- Számítógép
- Nyomtató
- Digitális fényképezőgép
- Projektor
- Könyvtári helyszín
- A tréning helyszíne (olyan intézmény, ahol a csoport bent lakhat, és megfelelő helyiségek találhatóak a csoporttevékenységhez (kollégium, ifjúsági ház, erdei iskola, stb.).

A programban alkalmazott értékelési módszerek:

Értékelés formája	Program közbeni formatív értékelés, egyéni, csoportos, önértékelés
Értékelés rendszeressége	A program és modulok végén, modul folyamán
Értékelés tartalma	A program, illetve a modul tananyagának feldolgozása, gyakorlati feladatvégzés, esetleg produktum létrehozása

II. HASZNOS TUDNIVALÓK

A program megvalósításában való előrehaladás rendszere:

- A program tananyagát modulokra bontottuk. A modulokra való felbontás alapját a modul során elsajátításra kerülő kompetenciák, ismeretek, motivációs elemek adják. Az egyes modulokon belüli tanulási feladatok a leckéken belüli részcélkitűzések szerint kerültek felosztásra. Minden tanulási feladathoz önellenőrzés, önértékelési, értékelési forma: kérdések, feladatok találhatóak, melyek segítségével a tanuló, illetve a foglalkozás vezetője ellenőrizheti, milyen mértékben sikerült elsajátítania a tanulási feladatban meghatározottakat. A modulok végén, azok tananyagára épülő feladatok találhatóak, melyek segítségével a foglalkozás vezetője ellenőrizni tudja a tanuló előrehaladását a modul célkitűzésére vonatkozóan. A program összegző értékeléssel zárul, melynek segítségével a foglalkozás vezetője komplex módon ellenőrizni tudja, hogy mennyire felelt meg a programban végzett tevékenység a célkitűzéseknek.

A tanulást segítő eszközök:

- Digitális, illetve egyéb oktatástechnikai eszközök alkalmazása
- Hagyományos könyvtári eszközök
- Interneten elérhető adatbázisok, hasznos linkek

A program során alkalmazott módszerek (pl.: kooperatív struktúrák, csoportos munka, projekt módszer, párban, egyénileg munkálkodás... stb.)

Piktogramok a tananyagban való előrehaladás segítésére:

Olvassa el figyelmesen, keresse az Interneten vagy adatbázisban

Fontos rész

Megértést könnyítő példa

Értékelő kérdések, feladatok

Önállóan vagy csoportosan feldolgozandó feladat

III. A PROGRAM TARTALMA

Modul sorszáma	Témakör, cím	Időtartam (óra)
1.	Találkozás a füves könyvekkel (Könyvtári foglalkozás I.)	3 óra
2.	Ismerd meg önmagad! (Tréning I.)	15 óra (2,5 nap – 1 hétvége)
3.	Idézetek gyűjtése és cseréje (Könyvtári foglalkozás II.)	3 óra
4.	Füves könyv elkészítése – (egyéni és csoportos, saját időbeosztással)	6 óra
5.	Dráma és búcsú a könyvtárban (Összegző értékelés)	8 óra – egy szombat
		Összesen: 35 óra

IV. A PROGRAM TANANYAGA

IV.1. Modul: Találkozás a füves könyvekkel (Könyvtári foglalkozás I.) – 3 óra

Tudnivalók a modul feldolgozásához:

Bevezetés

- a. Játékos gyakorlatok Márai művével
- b. Füveskönyv fogalmának bevezetése – régi füves-, ill. füvészkönyvek

Ebben a modulban a témavezető először röviden bemutatja a Márai Sándor: *Füves könyv* c. művét, a résztvevők közösen részleteket hallgatnak meg a szövegből neves színművészek előadásában. A résztvevők kisebb (kb. 5 fős) csoportokat alkotnak, s a megismert szövegekből a lehetséges felmerülő kérdéseket, fogalmakat, gondolatokat egymás között megvitatják, esetleg gondolattérképet készítenek a felmerülő kérdések, gondolatok, ötletek alapján. Ezt követően ismét előadásra kerül sor, amelyben a témavezető megismerteti a résztvevőket a füveskönyv fogalmával, és néhány régi füveskönyvvel.

A modul elvégzése után a tanuló:

- (Életkorának megfelelően) önálló alkalmazás szintjén ismerje az információszerzés különféle lehetőségeit, formáit, eszközeinek használatát.
- Legyen képes önállóan elvégezni egy részfeladatot, arról beszámolót készíteni, beszámolni, csoportosan, ill. párban tevékenykedni, véleményt alkotni.
- Ismerje meg Márai művét, lehetőleg ébredjen érdeklődés benne a műfaj iránt.
- Ismerje meg a füveskönyv fogalmát, és a témához kapcsolódó külső tudományterületeket (pl. botanika, gyógynövények stb.)

A tanulási feladatokhoz tartozó rész célkitűzések

A tanuló a tanulási feladatok elvégzése után képes lesz:

1. A történet jelentésrétegeinek felismerésére
2. A vállalt feladat, részfeladat bemutatására

IV.1.1. Tanulási feladat –

IV.1.1.1. A tananyag és a feldolgozás részletes bemutatása

Márai Sándor: *Füves könyv*

Néhány szó a szerzőről – ki volt Márai, mi célból írta a *Füves könyvet*? (Frontális előadás, PowerPointos prezentációval. Szükséges eszközök: számítógép, projektor) – 20 perc.

Életünk füveskönyve, avagy ismerd meg önmagad

- **Márai Sándor**, eredeti nevén *Márai Grosschmid Sándor Károly Henrik* (Kassa, 1900. április 11. – San Diego, Kalifornia, 1989. február 21.) magyar író, költő, újságíró.
- A magyar polgárság irodalmi képviselője.
- Kassai szász-magyar családból származik. Édesapja, dr. Grosschmid Géza királyi közjegyző, kassai ügyvédi kamara elnöke. Polgári neveltetés, nagypolgári életstílus. (Erről részletesebben is beszámol *Egy polgár vallomásai* c. művében)
- Különböző katolikus gimnáziumokba járt. Meglehetősen viharos diákévei voltak.
- Korán, már 14 éves korától publikál. Ekkor egy ízben meg is szökött hazulról.
- 1918-ban Budapestre költözik. Jogot tanul, majd bölcsészkarra jár. Kosztolányival jó kapcsolatokat ápol, mesterének Krúdy Gyulát tekinti.
- Belekeveredik a Tanácsköztársaságba, a Horthy-rendszer kezdetekor megy első emigrációjába. (Németország, Olaszország, Franciaország.)
- 1928-ban feleségével hazaköltöznak Budapestre, a Krisztinavárosba, Kosztolányiék lakása közelébe.
- A 30-as években már elismert, jól kereső író.
- A II. világháború kitörését elkeseredetten fogadja.
- A *Füves könyv* először 1943-ban jelent meg, és a régi természetes gyógymódokat tartalmazó "füveskönyvek" mintájára íródott.
- Márai Füves könyve azonban a testi gyógyírek helyett a helyes erkölcsi magatartásra vonatkozó 202 életbölcsestszerű tanácsot tartalmaz.
- A filozofikus létkérdések mellett a könyv néhány olyan hétköznapi kérdésről is véleményt mond, mint az öltözködés, vagy a „finomra reszelt, citromlével megöntözött nyers sárgarépa üdítő és gyógyító hatása”.
- A *Füves könyv*ben Márai többek között azt is hangsúlyozza, hogy ez a könyv nem tanítani akar, csak tanulni, s aki „jobban tudja, mondja jobban”.
- A *Füves könyv* egy irodalmi alkotás, tehát azt nem szó szerint, hanem áttételesen, ironikusan kell értelmezni.
- Leginkább saját magunkat megismerni tanít.

Néhány részlet a *Füves könyvből* híres színművészek előadásában. (Hangzóanyag, DVD, Internet, pl. a www.youtube.com oldalról.) A szöveghallgatások előtt figyelmeztetjük a résztvevőket, hogy a nekik tetsző szövegeket kötetből kell majd kiemelniük! – 20 perc.

Csoportalakítások (véletlenszerűen, pl. cipőbedobós játék segítségével)¹ – 10 perc.

A kiscsoportok tagjai kézhez kapják a Márai-köteteket, amelyekből kiválogatják azokat a szövegeket, amelyek számukra érdekesnek vagy igaznak tűnnek. A kiválogatott szövegeket egymás között megbeszélik, kiértékelik, a fogalmakat, gondolatokat egymás között megvitatják, esetleg gondolattérkép² készítenek a felmerülő gondolatok, kérdések, ötletek alapján. – 30 perc. (Ebből a gondolattérkép sémájának bemutatása kb. 10 perccel megnövelheti a ráfordított időt.) A csoportvezető csak moderátori, ill. segítő szerepben van, a csoportmunkába csak akkor avatkozik be, ha a csoporttagok a segítségét kérik.

A munka befejezésekor csoportok szószólókat választanak, akik a gondolattérképeket bemutatják. – Capatok számától függően 20-30 perc.

Szünet – 15 perc

Mi az a füves könyv? Kik írtak füveskönyveket? Mi a füveskönyvek célja? Válogatás régi füveskönyvekből, természetismereti művekből. Melius Péter: *Herbárium. Az fáknek, füveknek nevekről, természetekről és hasznairól*; Zay Anna: *Herbárium*; Miskolczi Gáspár: *Egy jeles*

¹ A játék leírását lásd: Nagyító, 1999. 169. p., ill. jelen szöveg végén, a Függelék II. Jó példák, jó gyakorlatok c. részben.

² A gondolattérkép egyik lehetséges elkészítési módját lásd: osztalyterem.hu (link az irodalomjegyzékben), ill. a Függelék II. Jó példák, jó gyakorlatok c. részben.

Vadkert; Pápai Páriz Ferenc: *Pax corporis*; Raff György *Természethistóriája gyermekek számára* stb. A szerzők és művek rövid bemutatása, esetleg egy-két részlettel, frontális előadás formájában. – 30 perc

- **herbarium** – 1. füveskönyv, 2. növény-gyűjtemény, 3. átvitt értelemben használják irodalmi gyűjtemények jelképes címéül. (vö.: florilegium.) (Pl.: Tömörkény István: *Mesék, amik teremnek*; Szilágyi Judit: *Magyar irodalmi herbárium* stb.) Kezdetben kifejezetten a gyógynövények hasznáról, fajtáiról, a belőlük készített receptúrákról szól, vagyis arról, hogyan lehet a növényekkel a testet gyógyítani, majd átvitt értelemben elkezdik irodalmi gyűjtemények, ill. általános életszabályokat tartalmazó könyvek („lélekgyógyszertárak”) címéül is adni.
- A magyar nyelv megkülönbözteti kettős jelentését: *füvészkönyv* – *füveskönyv*
- **florilegium** – virággyűjtemény, képes értelemben minden irodalmi gyűjtemény neve, (v. ö. anthologia).
- A középkori latin *florilegium* szó *kompilációt* vagy *más művekből történő kivonatolást* jelent. A szó a latin *flos* – *virág* és a *legere* – *olvasni* szavakból lett összevonva. (Pl.: Thomas Hibernicus (Írországi Tamás): *Manipulus florum* – Egy maroknyi virág – bibliamagyarázatok)
- Irodalmi szempontból “virágcsokor”, virágok gyűjteménye, olyan idézetek, amelyek egy nagyobb szövegtestből történő válogatás alapján keletkeztek. Az idézetek keresztény és pogány szerzőktől egyaránt származhattak.
- A XV. századtól első botanikai könyveket is neveztek így, amelyek a gyűjtött, préselt növényeket esetleg növények rajzát, ábrázolásait tartalmazták. Az effajta gyűjtemények virágkora a XVII. században volt.

Értékelés: 15 perc³

Feladat: a résztvevők a könyvtárban, ill. otthon megszerzik az itt felsorolt műveket. Egymás között felosztják a szövegeket otthoni feldolgozás céljából, és a vállalt szövegek alapján írásos beszámolót készítenek. A megvalósítást a már kialakult csoportok tagjai hajtják végre. (A csoporttagok között a kapcsolat akkor is fenntartható, ha nem egy helyen laknak, tanulnak. A kapcsolattartás jó lehetőség pl. Internetes kommunikáció gyakorlására.) A beszámoló kiselőadásszerű formában is elkészülhet, pl. PowerPointos prezentációval. A kiselőadást a csoport közösen készíti el, az előadást egy-egy választott csoporttag tartja. A szemléltetés többféle módon is történhet, plakátokkal, írásvetítőn, projektoron keresztül különféle prezentációs programok (Prezi, PowerPoint) segítségével. A kiselőadások, prezentációk bemutatása a II. blokk folyamán történik meg.

A munkát segítő egyéb szövegforrások: Gaál István (1935): *Amit rosszul tudunk. Természettudományi kohlományok és balítéletek*; Ráth-Végh István: *A varázsvessző*

³ Menetét lásd a blokk végén, ill. a Függelék II. Jó példák, jó gyakorlatok c. részben.

IV.1.1.2. Értékelés, önértékelés (kérdések, feladatok, stb.)

1. A résztvevő a saját, a csoportja és az egész résztvevő közösség munkáját írásban értékeli „csoportkrónika” segítségével.....

2. Attitűdvizsgálat. (pl. „Kocsi – kuka – levél”)⁴.....

IV. 2 Modul: Ismerd meg önmagad! (Tréning I.) – 15 óra

Tudnivalók a modul feldolgozásához:

Bevezetés

Ebben a modulban egy 16 órás foglalkozásból álló tréningre kerül sor, amely – lehetőleg bentlakással – egy hétvége alatt zajlik le. A tréning folyamán végig Márai-idézetek mentén haladnak a résztvevők. A tréning folyamán a kötetlen együttlétek építő erejét fölhasználva zajlanak a foglalkozások péntek estétől vasárnap délig. Ezek folyamán a résztvevők folyamatosan jegyzetelik saját „bölcsségeiket”, tapasztalataikat. A tréning célja, hogy olyan helyzeteket teremtsünk a résztvevők számára, melyekben saját tapasztalataik születhetnek, és ezeket lehetőségük legyen megfelelően nyugodt körben meg is fogalmazni. Ennek módszere alapvetően „itt és most” technika, azaz az adott helyzetnek megfelelően reagál a tréner a résztvevők igényeire és a tematika előre vitelére.

A modul tervezett menete:

1. Szerződés kötése – nagycsoportban 1 óra (a további foglalkozások kiscsoportokban zajlanak)
2. Kiselőadások – PowerPointok bemutatása – 1 óra
3. Ki vagyok én – 3 óra
4. Mások szemében – 2 óra
5. Céljaim, értékeim – 3 óra
6. Én és a társadalom – élménypedagógiai játékok nagycsoportban – 2 óra
7. Isten – 2 óra
8. Tréning zárása (értékelés) – 2 óra

A modul elvégzése után a tanuló:

- Kommunikációs készségei javulnak
- Közösséghez való viszonya nyitottabb lesz
- Érdeklődése saját maga és mások jobb megismerésére megnövekszik

A tanulási feladatokhoz tartozó rész célkitűzések

A tanuló a tanulási feladatok elvégzése után képes lesz:

⁴ Az értékelési módszerek leírását lásd: Nagyító, 1999. 167. p., ill. jelen szöveg végén a Függelék II.: Jó példák, jó gyakorlatok c. részben.

1. Saját személyiségvonásainak jobb megismerésére
2. Hangulatilag nagyobb készsége lesz a füveskönyv elkészítésére
3. Egy jó közösségi élmény rányitja a szemét a saját és mások értékeire, képes lesz árnyaltabb képet alkotni az őt körülvevő személyiségekről és saját magáról.

IV.2.1 Tanulási feladat –

IV.2.1.1. A tananyag és a feldolgozás részletes bemutatása

1. Szerződés-kötés nagycsoportban – 1 óra

Tartalmi felépítés:

- a ház rendje
- a képzés rendje
- a kívánságok listája
- szankcionálás (késés, a házirend vagy a szerződés megsértése esetén stb.)

A csoport és a csoportvezetők szerződést kötnek, melynek pontjait fölvezetik a szerződés papírjára. A csoportvezetők elmondják a ház és a képzés rendjét. A résztvevők kívánságokat fogalmazhatnak meg a ház és a képzés rendjével, esetleg személyes ügyekkel kapcsolatban, értelemszerűen bizonyos alapvető elemeken, pl. a házirenden nem lehet változtatni. A kívánságok megvitatása után a csoportvezetők és a résztvevők egyeztetik a szankciókat, amelyek a ház vagy a képzés rendjének zavarásáért szabhatók ki. A szerződés-kötés végén a csoport tagjai és a csoportvezetők aláírják a szerződést, mely a program végéig jól láthatóan kifüggesztve marad.⁵

Eszközök: csomagolópapír, filctollak.

2. Kiselőadások PowerPointos prezentációval – 1 óra

A könyvtári szövegek feldolgozásának bemutatása a könyvtári kiscsoportok szószólói által. A kiselőadások véleményezése a blokk végén az értékelésnél történik.

3. Ki vagyok én – 3 óra

Kulcsidézetek:

5. Arról, mi az élet igazi élménye

„Az igazi élmény az ember számára tehát elsőrendűen ennyi: önmagának megismerése. A világ megismerése érdekes, hasznos, gyönyörködtető, félelmes vagy tanulságos; önmagunk megismerése a legnagyobb utazás, a legfélelmesebb felfedezés, a legtanulságosabb találkozás. Rómában vagy az Északi Sarkon járni nem olyan érdekes, mint megtudni valami valóságosat jellemünkről, tehát hajlamaink igazi természetéről, a világhoz, a jóhoz és rosszhoz, az emberekhez, a szenvedélyekhez való viszonyunkról. Mikor értelmem eléggé megérett erre, már csak ezt az élményt kerestem az életben.”

70. A boldogságról

⁵ További részleteket lásd pl.: Nagyító, 1999. 13-14. p. A szerződés mintáját lásd: Függelék II.: Jó példák, jó gyakorlatok c. részben

„Boldogság természetesen nincsen, abban a lepárolható, csomagolható, címkézhető értelemben, mint ahogy a legtöbb ember elképzei. Mintha csak be kellene menni egy gyógyszertárba, ahol adnak, három hatvanért, egy gyógyszert, s aztán nem fáj többé semmi. Mintha élne valahol egy nő számára egy férfi, vagy egy férfi számára egy nő, s ha egyszer találkoznak, nincs többé félreértés, sem önzés, sem harag, csak örök derű, állandó elégyűltés, jókedv és egészség. Mintha a boldogság más is lenne, mint vágy az elérhetetlen után! Legtöbb ember egy életet tölt el azzal, hogy módszeresen, izzadva, szorgalmasan és ernyedetlenül készül a boldogságra. Terveket dolgoznak ki, hogy boldogok legyenek, utaznak és munkálkodnak e célból, gyűjtik a boldogság kellékeit, a hangya szorgalmával és a tigris ragadozó mohóságával. S mikor eltelt az élet, megtudják, hogy nem elég megszerezni a boldogság összes kellékeit. Boldognak is kell lenni, közben. S erről megfeledkeztek.”

- Kiscsoportok irányított kialakítása – 15 perc
- Csoportalakító játékok,⁶ pl. színes papírokkal, cipőbedobás, stb.
- Ki vagyok?
- Mondatkiegészítő játék
- Milyen vagyok?
- Kollázsalkítás párokban⁷ - 2 óra 45 perc

4. Mások szemében – 2 óra

Kulcsidézetek:

4. Az emberi jellemről

„S mert a jellem maga az ember, hasztalan iparkodunk eltitkolni azt: jellemét éppen olyan kevésbé rejtegetheti az ember, mint ahogy testi lényét nem tudja elrejteni semmiféle ködsapka. Ideig-óráig viselhetünk az életben álszakállt és álruhákat, de egy pillanatban lehull rólunk minden jelmez és megmutatkozik a valóság. Egy mozdulat, egy szó, egy cselekedet végül is elárulja igazi jellemünket: az álarcosbál csak alkalmi lehet. S a találkozás egy jellem valódi sajátosságaival a legnagyobb emberi élmény, melyben részünk lehet.”

36. Az ellenségről

„Vannak a közömbösek, a barátok, az ellenfelek, akik valamely eszme vagy meggyőződés, vagy érdek parancsszavára harcolnak ellened. Ez az emberi élet rendje, csak így van szép feszültsége az életnek: barátok és ellenfelek között, a közömbösök nagy tömegében. S aztán van az ellenség. Nem ellenfél ő, több annál. Mintha a végzet kijelölt volna kettőtöket egy párharcra, melynek nincs oka, sem értelme. Tudsz róla, ahogy ő is tud felőled, noha az élet, a pálya semmilyen területén nem keresztezed útját. Gyűlöl téged, kenyeredre, életedre tör: soha nem vétettél ellene. Egy életen át kerülitek és keresitek egymást. Mit is tehetsz ellene? Mindenekelőtt iparkodj megérteni. Ő az ellensúly életedben. Máskülönben suta és balog lenne életed küzdelme. Szükséged van reá. Le kell győznöd magad, hogy őt legyőzhesd. Meg kell ismerned az igazságot, hogy igazad legyen vele szemben. Jobbnak kell lenned, mert ő gonosznak hisz és hirdet téged. Isten őt jelölte ki társadul a földön. Közös vállalkozásokat van, mint a bajvívóknak. Ne döfd le idő előtt; egyáltalán ne döfd le. Ő tanít meg élni, harcolni, védekezni. Tudjad, hogy szükséged van reá.”

A foglalkozás felépítése a Johari-ablak alapján történik.⁸

- Mi a Johari-ablak? – előadás, 10 perc

⁶ Lásd pl.: Nagyító, 1999. 16. p. Az összes itt említett játék menetét, eszközigényét föltüntettük Függelék II. részben.

⁷ Játékok leírása, eszközigény, stb. lásd: Nagyító, 1999. 27-37. p. ill. Mewaldt-Gailius, 2004. 44-51. p., ill.: Függelék II.: Jó példák, jó gyakorlatok c. részben

⁸ Mewaldt-Gailius, 2004. 29-34. p.

- A Johari-ablak és én – 50 perc
- Helyem a csoportban – sémakitöltős játék – 1 óra⁹

A Johari-ablak az önismeret egyik ismert egyszerű modellje. A modellt 1955-ben alkották meg Joseph Luft és Harry Ingham pszichológusok. Az elnevezés kettejük keresztnévének – Joe és Harry – ötvözete. A modell két fő kiterjedést ad meg az egyén számára saját énjének megértéséhez: egyrészt a viselkedés és stílus azon aspektusait, amelyek az „én” számára is tudottak („Én”), másrészt azokat, amelyek azoknak ismertek, akikkel az egyén kapcsolatban áll („Mások”). A Johari-ablak elsősorban (szinte kizárólag) a pozitív tulajdonságokat vizsgálja, ezért inkább pozitív megerősítéseket adhat a tanulóknak. Az ablak sajátosságairól a csoportvezetők tartanak egy rövid PowerPointos előadást, majd a résztvevők saját magukra vonatkozólag kipróbálják az ablakot. Ezután kerül sor a sémakitöltős játékra.

A Johari-ablak

		Ismert	Ismeretlen
Mások számára	i s m e r t	Aréna	Vak
	i s m e r e t l e n	Zárt	Sötét

A diákok kiválasztanak legalább 6, legfeljebb 10 szerintük rájuk jellemző dolgot következő fogalmak közül:

cselekvőképesség, elfogadás, alkalmazkodás, merészség, bátorság, nyugodtság, gondoskodó hajlam, vidámság, okosság, komplexitás (összetett egyéniség), magabiztosság, megbízhatóság, méltóságteljeség, energikusság, extrovertáltság (nyitottság), barátságosság, adakozóság, optimizmus, segítőkészség, idealizmus (hit az elvont eszmékben), függetlenség, találékonyság, intelligencia, introvertáltság (zárkózottság), jól informáltság, logikai készség, szeretet, érettség, szerénység, idegesség, figyelmesség (tapintat), szervezőkészség, türelmesség, hatalmaskodás, büszkeség, csendesség, nyugodtság, visszatükrözés (visszajelzési készség), vallásosság, fogékonyság, keresés, magabiztosság, asszertivitás (egyensúly a saját érdekérvényesítés és mások érdekeinek elismerése közt), öntudatosság, érzékenység, szentimentalizmus (érelgősség), féltékenység, butaság spontaneitás, empaticusság, feszültség, megbízhatóság, melegszívűség, bölcsesség, szellemesség.

A választást követően a résztvevőkről ismerőse(ik) választanak ki 6-10 tulajdonságot.

⁹ Lásd: Nagyító, 1999. 32. p., ill.: Függelék II. Jó példák, jó gyakorlatok c. részben

Életünk füveskönyve, avagy ismerd meg önmagad

A választásokat követően a résztvevők elhelyezhetik a saját maguk és a társaik által kiválogatott tulajdonságaikat a Johari-ablakban, a következő szempontok szerint:

- **Aréna:** a „nyilvános én”. Az egyén tulajdonságainak azon része, amely mind számára, mind a vele kapcsolatban állók számára ismert. (Ide kerülnek azok a tulajdonságok, amelyeket mind a résztvevő, az „én”, mind pedig társai a „mások” egyaránt rá jellemzőnek gondoltak.)
- **Vak:** a személy viselkedésének és stílusának azon sajátosságait tartalmazza, melyek mások számára ismertek, de az „én” számára nem. (Ide kerülnek azok a tulajdonságok, amelyeket a „mások” az „én”-re jellemzőnek gondoltak, de az „én” nem választotta ki őket jellemző tulajdonságaiként.)
- **Zárt:** (vagy „rejtett én”); azokat a tulajdonságokat foglalja magában, melyet a személy tud magáról, de mások előtt nem szívesen tár fel, esetleg amelyeket az egyén gondol magáról, de mások nem gondolnak róla. (Ide kerülnek azok a tulajdonságok, amelyeket az „én” gondolt saját magára jellemzőnek, de „mások” nem.)
- **Sötét:** megközelíthetetlen (ismeretlen) terület mind az „én”, mind a vele kapcsolatban álló „mások” számára. (Ide kerül az összes maradék tulajdonság. A résztvevő még egyszer áttanulmányozza őket, majd végiggondolja, vajon nem jellemző-e rá valamelyik közülük.)

Eszközök: csomagolópapír, filctollak.

5. Céljaim, értékeim – 3 óra

Kulcsidézetek:

22. A hiúságról

„Legtöbbet és legkegyetlenebbül a hiúságtól szenvedtél? Mindig be akartad bizonyítani magad? Értelmed, szellemed vagy más, gyanúsabb és nevétségesebb képességeid, társas biztonságod, fellépésed vagy az emberi dolgok ismeretében való jártasságod? Forgolódtál a világi piacon, s oly nevéstéges voltál, mint a clown a cirkusz fűrészporos porondján, mikor utánozza az állatszélidítők és erőművészek veszélyes mutatványait. S miért nem gondoltál soha arra, hogy a tetszés, melyet így arathatsz, egy unatkozó, kaján és gyermeces tömeg alkalmi tetszése csak? Egyetlen pillanata a magánynak, az önismeretnek, mikor legyőzted a hiúságot, többet adott neked is, az emberi világnak is, mint minden mutatvány, mellyel a világ előtt illegetted magad. Egyetlen mozdulata az alázatnak nagyobb hőstett, mint minden mohó produkció, melyet az emberek megtapsolnak. Gondolj erre, míg nem késő.”

- Együtt emelés – 1 óra
- Pókháló – 2 óra¹⁰
-

6. Én és a társadalom – élménypedagógiai játékok nagycsoportban – 2 óra

Kulcsidézetek:

33. Arról, hogy szabadok vagyunk

„Mikor a hatalmasokkal állasz szemközt, gondolj mindig arra, kitől kapták ezek az emberek hatalmukat? S mit is tehetnek ellened? Elvehetik javaidat, szabadságod vagy életedet? És aztán? Parányi mikroba, fertőző baktérium is elveheti életed, mely törékeny és mulandó, mint a

¹⁰ A játékok menetét lásd: Függelék II. Jó példák, jó gyakorlatok c. részben

rovarok élete. Nem, a leghatalmasabb úrnak sincs igazi hatalma lelked fölött, s ezért tehetetlen, ha te igazságos vagy, s ő igazságtalan. Csak akkor tehet ellened valamit, ha téged bűnben talál, s ő igazságos. Ezért ne arra gondold, mit mondasz majd a nagy úrnak, hogyan viselkedel; csak arra gondold, hogy szabad vagy, amíg igazságos vagy, s a nagy úr tehetetlen igazságod ellen.”

38. A hazáról és az államról

„Nevelhetünk-e valakit hazaszeretetre? Mintha azt mondanám: „Korbáccsal és szöges ostorral kényszerítlek, hogy szeresd önmagadat.” A haza nemcsak föld és hegy, halott hősök, anyanyelv, őseink csontjai a temetőkben, kenyér és táj, nem. A haza te vagy, szőröstül-bőröstül, testi és lelki mivoltodban; ő szült, ő temet el, őt éled és fejezed ki, mind a nyomorult, nagyszerű, lángoló és unalmas pillanatokban, melyek összessége életed alkotja. S életed a haza életének egy pillanata is. Hazaszeretetre nem tudlak megtanítani: örült az, aki önmagát tagadja. Hazád a történelmi méreteken megnagyított és időtlenített személyiség. A haza a végzet, személyesen is. Nem fontos, „szereted”-e, vagy sem. Egyek vagytok. De úgy látom és tapasztalom, hogy te – szóval, ünnepélyesen, írásban és a dobogókon – inkább az államszeretetről teszel bizonyosságot és hitvallást. A hazától ugyanis nem lehet várni semmit. A haza nem ad érdemrendet, sem állást, sem zsiros kenyeret. A haza csak van. De az állam ad finom stallumot, csecse fityegőket szalonkabátodra, prima koncot, ha ügyesen szolgálod, ha füstölővel jársz körülötte, ha – férfiasan, kidüllesztett mellel megvallod a világ előtt, hogy te szereted az államot, akkor is, ha kerékbe törnek. Általában nem törnek ezért kerékbe az embert. Éppen ezért, minden államszeretet gyanús. Aki az államot szereti, egy érdeket szeret. Aki a hazát szereti, egy végzetet szeret. Gondolj erre, mikor hörögsz a dobogókon és melled vered.”

50. Az aljasságról és a segítségről

„Az emberi aljasság mértéke oly korlátlan, hőfoka oly égető, találékonyasága oly eredeti és változatos, megnyilatkozási képletei oly meglepőek, hogy néha meghökölnünk s úgy érezzük, ez a legnagyobb emberi erő. De később úgy tapasztaljuk, valahányszor az emberi aljasság támad, rögtön jelentkezik az emberi segítség is. Legtöbbször gyámoltalanabb a segítő szándék, mint az aljasság, bátortalanabb, tétovább. A segítség erejét bajosabb megszervezni. De jelentkezik, kérés és hívás nélkül, néha nagyon szemérmesen, s egyszerre látnod kell, hogy az aljassággal szemben az emberi szándék megszervezi a segítséget is. Néha későn. Néha tökéletlenül. De végül diadalmasan. Ezt tapasztaltam.”

179. Azokról, akiknek igazuk van

„Nagyon kell vigyázni azokra az emberekre, akiknek igazuk van. Például, nagy méltánytalanság, galádság sújtotta őket: elrabolták munkájuk gyümölcsét, szabadságukat, megölték kedvesüket, s mindezt jogtalanul cselekedték mohó, vagy aljas vagy kegyetlen emberek. Ezeknek az embereknek igazuk van, s úgy járnak a világban, mint a lángoló fáklya, vörhenyes vész tüzet hordoznak körül, a maguk kétségtelen igazságát. S kárpótlást akarnak, vagy bosszút akarnak, s néha maguk sem tudják, mit is akarnak? – csak történjen valami... Ezek a szerencsétlenek nagyon veszélyesek, mert igazuk van; minden ember veszélyes, akinek igaza van és tudja ezt.

A gyakorlatban csak a büntudatos emberekkel lehet megvalósítani az együttélést, azokkal, akik rossz fát is tettek a tűzre, így vagy úgy, s ezt tudják. Ezekkel lehet működtetni a társadalmakat. A megsértettek, s azok, akiknek feltétlenül igazuk van, rosszabbak, mint az egykönyvű emberek. Mert ezeknek csak egy igazságuk van, s azt akarják, hogy az egész világ ezt az egyetlen igazságot, az ő méltatlan szenvedéseik igazságát szolgálja. Értelmi és érzelmi érvekkel egyáltalán nem lehet közeledni hozzájuk. Meg kell várni, amíg az idő kiszívja lelkükből az első fájdalom kígyómérgét. Akkor megnyugosznak. S egy napon ráeszmélnek, hogy ők, az igaztalanul üldözöttek és megkínzottak, igen, ők is felelősek mindazért, ami történt. Mindenki felelős azért, ami történik vele. Akkor vigasztald őket; ne előbb.”

200.

A hazáról

Életünk füveskönyve, avagy ismerd meg önmagad

„Mindegy, kik beszélnek hazád nevében? Mindegy az is, mit mondanak azok, akik jogosultnak hiszik magukat, a haza nevében beszélni?

Te hallgass hazádra.

Mindig, mindent adjál oda hazádnak. A világnak nincsen semmiféle értelme számodra hazád nélkül. Ne várj jót a hazától, s ne sópánkodj, ha megbántanak a haza nevében. Mindez érdektelen. Egyáltalán, semmit ne várj hazádtól. Csak adjál azt, ami legjobb életedben.

Ez a legfelsőbb parancs. Bitang, aki ezt a parancsot nem ismeri.”

- Jövő játék – 1 óra
- Szobáról szobára – 1 óra¹¹
- Vagy: Útépités – 2 óra¹²

7. Isten – 2 óra

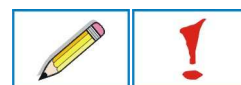
Kulcsidézetek:

43. A Rendről és a Gondviselésről

„Úgy tapasztaltam, hogy az emberi élet alján rend van. S mert az emberi élet a Teremtés legbonyolultabb megnyilatkozási formája, valószínű, hogy máshol is rend van, a kezdetlegesebb és egyszerűbb létezés világában is, a kőzetek, mosómedvék, hüllők és a bolygócsillagok természetében is. Mindenben rend van, a dolgok eljutnak hozzánk, akkor is, ha ujjunkat sem mozdítjuk, s rend van abban is, hogy időnként mozdítjuk ujjunkat, vagy lelkünket a célból, hogy a dolgok eljussanak hozzánk, mi eljussunk bizonyos helyzetekhez, emberekhez, gondolatokhoz, melyekhez személy szerint, elodázhatatlanul közünk van. Mindebben rend van, ebben hiszek. De hiszek abban is, hogy e rend mögött szándék is van, melyet nem ismerek. Nevezd, ahogy akarod. Én Gondviselésnek nevezem. Ez a szándék törődik velem, személyesen, büntet, vezet, elrendezi dolgaim, a mélybe taszít, minden pillanatban ellenőriz, építi körülöttem a világot és épít engem a világban, felhasznál. Aki ezt nem érzékeli idővel, vakki és süket. Minden mögött a Gondviselés van: ebben is hiszek.”

- Felidézés, imagináció

Az idézet felolvasása előtt mindenki kap egy darab papírt, amelyre leírja, vagy lerajzolja, mit jelent számára Isten vagy a Gondviselés. Idézetekkel is jelentkezhet, amelyeket a rendelkezésére álló könyvekből emel ki. Az idézetek felolvasása után még lehetőséget kap minden résztvevő, hogy saját elképzelését „csiszolja”, vagy idézetet keressen, ha nem talált volna. Végül minden résztvevő bemutatja saját alkotását, vagy fölolvassa saját idézetét.

IV.2.1.2. Értékelés, önértékelés

1.A résztvevő a saját, a csoportja és az egész résztvevő közösség munkáját írásban értékeli „csoportkrónika” segítségével.....

2. Attitűdvizsgálat. (pl. „Kocsi – kuka – levél”)

¹¹ Lásd: Nagyító, 1999. 35-36. p.

¹² A játékok menetét lásd: Függelék II. Jó példák, jó gyakorlatok c. részben

IV.3. Modul: Idézetek gyűjtése és cseréje (Könyvtári foglalkozás II.) – 3 óra

Tudnivalók a modul feldolgozásához:

Bevezetés

Ebben a 3 órás modulban a könyvtári foglalkozás keretein belül a résztvevők idézeteket gyűjtenek és cserélnek a könyvtári kiadványok, ill. a könyvtárból elérhető anyagok segítségével. A modul során kézzel saját könyvet készítenek a résztvevők, melybe elképzelésünk szerint maguk írnak majd be kézírással a szövegeket. (Később – igény szerint – esetleg csoportonként honlapok, blogok elkészítésére is lehetőség nyílhat.)

A modul elvégzése után a tanuló:

- Önálló alkalmazás szintjén ismerje a könyvtári adatbázisokban való kutatás módszereit, lehetőségeit.
- Képes az önálló könyvtári kutatásra, szövegek céljának megfelelő kiemelésére.
- Ismerje meg a honlap-, blogkészítés menetét, alapvető követelményeit.

A tanulási feladatokhoz tartozó rész célkitűzések

A tanuló a tanulási feladatok elvégzése után képes lesz:

1. Az őt érdeklő szövegek felismerésére, kiemelésére.
2. A szövegek bemutatására, a választás indoklására.
3. Idézetgyűjtemény, bemutató, kiállítás, kiselőadás elkészítésére.

IV.3.1. Tanulási feladat –

IV.3.1.1. A tananyag és a feldolgozás részletes bemutatása

IV.3.1.2. Értékelés, önértékelés

1. A résztvevő a saját, a csoportja és az egész résztvevő közösség munkáját írásban értékeli „csoportkrónika” segítségével. Beszámol arról, hogy a megszerzett ismereteket hogyan szándékozik a füveskönyv önálló elkészítésénél kamatoztatni.

.....

2. Attitűdvizsgálat. (pl. „Kocsi – kuka – levél”).....

.....

.....

IV.4. Modul: Füves könyv elkészítése – 6 óra

Tudnivalók a modul feldolgozásához:

Bevezetés

A modul folyamán a résztvevők csoportos tevékenységet végeznek, saját időbeosztással. Ebben a modulban a kerül sor az önálló idézetek, ill. a gyűjtött szövegek, képek stb. fölhasználásával a saját füveskönyv elkészítésére.

A modul elvégzése után a tanuló:

- Önálló alkalmazás szintjén ismerje a szövegek szerkesztésének alapelveit.
- Legyen képes önállóan elvégezni egy idézetgyűjtemény – füveskönyv – összeállítását olyan idézetekkel, szövegekkel, ill. illusztrációs anyagokkal (képek, rajzok) amelyek kifejezik saját érdeklődését, problémáit, etikai elveit, természettudományos ismereteit.

A tanulási feladatokhoz tartozó rész célkitűzések

A tanuló a tanulási feladatok elvégzése után képes lesz:

1. Az őt érdeklő problémák, etikai-erkölcsi elvek felismerésére,
2. ezek bemutatására,
3. az önálló füveskönyv elkészítésére.

IV.4.1. Tanulási feladat –

IV.4.1.1. A tananyag és a feldolgozás részletes bemutatása

A résztvevők a helyszínen talált anyagokból (A4-es papír) az ott talált eszközökkel (számítógép, nyomtató, szkener, színes ceruza, festék stb.) egyéni időbeosztással elkészítik saját idézetgyűjteményüket-füveskönyvüket. A munkavégzés folyamán a vezető pedagógus csak moderátorként van jelen, a tevékenység egészét a résztvevők önállóan végzik. – 6 óra

IV.4.1.2. Értékelés, önértékelés

1. A résztvevő a saját, a csoportja és az egész résztvevő közösség munkáját írásban értékeli „csoportkrónika” segítségével.

.....

.....

2. Attitűdvizsgálat. (pl. „Kocsi – kuka – levél”)

.....

.....

A résztvevők bármely korábbi szövegforrást használhatják a munka folyamán.

V. DRÁMA ÉS BÚCSÚ A KÖNYVTÁRBAN (ÖSSZEGZŐ ÉRTÉKELÉS)

Feladat: Záró napi tréning (tréning II.) a könyvtárban – 8 óra – egy szombat

Tevékenységi forma, módszerek:

- a. Drámapedagógiai blokk (kedvenc szövegek feldolgozására) – 4 óra
- b. Füveskönyvek borítóinak elkészítése és bemutatása – 2 óra
- c. Tréning, program zárása – 2 óra

A munkamenet részletes bemutatása:

A tréning a könyvek bemutatását, a borító elkészítését és a kedvenc idézetek, gondolatok feldolgozását és elmélyítését szolgálja, improvizáción, helyzetgyakorlatokon keresztül dramatikus eszközökkel.

A drámajáték az ún. fórum színház eszközeivel készül.¹³

„A darab meghatározott, nem túl nagy létszámú közönség számára készül, és olyan problémáról szól, melyről az alkotók tudják, hogy közelről érinti leendő nézőiket. A darab központi figurája, a „főhős” vagy „protagonista” „nyomasztó helyzetbe” kerül, amit egy másik szereplő, az „elnyomó” (oppressor) agresszív viselkedése okoz. A főhős megoldhatatlan „problémája” „válsághoz” vezet, ezzel végződik a bemutatott darab.

A program ezt követő, úgynevezett „Fórum” részében a „Joker”, a program műsorvezetője, aki a társulat és a közönség közötti összekötő kapocs szerepét tölti be, ismerteti a játékszabályokat és megkéri a nézőket, hogy segítsenek megoldani a főhős problémáját. Amikor a társulat újra eljátssza a darabot, a nézők közül bárki bármelyik pillanatban megállíthatja az előadást „Stop!” felkiáltással, és a főhős szerepébe lépve eljátszhatja saját ötletét, kipróbálhatja elgondolását a főhős helyzetének javítására.

A „játészó-néző” „beavatkozásával” módosíthatja a főhős viselkedését, cselekedeteit és szavait, és ennek megfelelően változik a darab cselekményének menete. A főhős szándékát, motivációját, valamint a szituáció adott körülményeit azonban (hol, mikor, kik, milyen viszonyban és milyen körülmények között) nem lehet megváltoztatni!

A többi szereplő feladata, hogy úgy alkalmazkodjanak az új változathoz, úgy improvizáljanak, hogy egyúttal következetesek maradjanak figurájuk jelleméhez, és továbbra is próbálják megvalósítani a figura eredeti szándékát.

Egy-egy kérdéses helyzetet vagy jelenetet több játészó-néző is kipróbálhat, és a játékot vezető Joker a közönség véleményének figyelembevételével dönti el, hogy melyik új változat javított a főhős helyzetén, és melyik vezet a probléma megoldásához.

Ha több jó megoldási javaslat érkezik, a Joker választja ki a dramaturgiailag legmegfelelőbbet, és a játék ebben az irányban halad tovább.

¹³ A fórum színház szabályairól, felépítéséről részletesebben lásd: Sz. Pallai Ágnes, 2003. Link az ajánlott irodalmak jegyzékénél!

Életünk füveskönyve, avagy ismerd meg önmagad

A játészó-nézők csak a protagonista szerepét vehetik át, a többi szereplő helyett nem léphetnek be játszani.”

a. Drámapedagógiai blokk („nagy csoportos” tevékenység) – 4 óra¹⁴

- Bevezető játékok – 1 óra

- Mozgásos bemelegítő játékok.
- Improvizációs darabok (a résztvevők lét csoportra oszlanak, „nézőkre” és „játészókra”. A „játészók” a „nézők” ötletei alapján – „beugró”-szerű szituációs játékokat adnak elő).
- „Szimultán dramaturgia” – a „nézők” ötletei alapján a „játészók” és a „nézők” közösen keresnek megoldásokat a „nézők” által fölvetett problémákra.
- A „nézők” saját problémáikról mesélnek a „játészóknak”, mely problémákat a „játészók” szituációs játékokban megjelenítenek. Ezt követően a „nézők” instrukciói, ötletei, belépései alapján a szituációk végkifejlete módosul.

- Témakeresés az idézetek alapján – 30 perc

- Szerepválasztó játék: „*Név és szerep*” Ki lennék? – 30 perc

Mindenki választ egy szerepet, és elkészíti a „címerét”. A végén be kell mutatni, és indokolni a választást.

Eszköz igény: papír, toll

- Szerepek elmélyítése „forró szék” játék segítségével – 30 perc

- csoportos játék 2. álarckészítés – 15 perc

Mindenki kiválaszt egy szereplőt, és elkészíti az álarcot a karakterhez. (Több álarc is készülhet.)
Szempontok:

- a. alapvető személyiségjegyek.
- b. Az álarc tükrözze, mit szeretsz önmagadban.
- c. Az álarc tükrözze, mit nem szeretsz önmagadban.
- d. Az álarc tükrözze, mit szeretnél önmagadban.
- e. Az álarc tükrözze, amit mások szeretnek benned.
- f. Az álarc tükrözze, amit mások nem szeretnek benned.

Eszköz igény: papír toll, madzag.

- csoportos játék „fórum-színház” – 1 óra

b. A kész füveskönyvek borítóinak elkészítése és bemutatása (kiscsoportok, vagy önálló munka) – 2 óra

- Helyben található anyagok fölhasználásával (karton, színes papír, színező eszközök, olló, ragasztó stb.) A résztvevők elkészítik füves könyvük borítóját, majd kiállítják azokat. Aki kívánja, „tárlatvezetés-szerűen” elmagyarázhatja, indokolhatja a címlap sajátosságait.

¹⁴ Mewaldt-Gailius, 2004. 89-92. p., Kaposi László, 1995., ill. Sz. Pallai Ágnes, 2003.

c. Tréning, program zárása – 2 óra

1. A résztvevő a saját, a csoportja és az egész résztvevő közösség munkáját írásban értékeli „csoportkrónika” segítségével.
2. Attitűdvizsgálat. (pl. „Kocsi – kuka – levél”).....
3. A résztvevők a program végén értékelő lapot tölthetnek ki (Céltábla), amely szakmai és személyes szempontból is értékelési lehetőséget biztosít számukra, illetve készíthető a várt eredményeket mérő kérdőív illetve kontrollcsoportos vizsgálat is.¹⁵
4. A kísérő pedagógustól is kérünk kb. 1 héttel majd 3 hónappal a program után visszajelzést. (Egy ilyen foglalkozás látható eredményekhez vezet az iskolai munkában, együttműködésben.).....

Elvárt eredmények:

- minden résztvevő készít egy füveskönyvet (kézügyesség, igényesség)
- önbecsülés és önismereti szint növekedése
- csoportos feladatmegoldásában való fejlődés
- visszajelzés kultúrájának megtanulása
- irodalmi értékekre való nyitottságuk nő

¹⁵ A „Céltábla” értékelő lap mintáját lásd Nagyító, 1999. 166. p. Leírása a Függelék II.: Jó példák, jó gyakorlatok c. részben.

Függelék I.: Szakirodalom-jegyzék, a felhasznált nyomtatott és digitális anyagok, adatbázisok, linkek

GAÁL István: *Amit rosszul tudunk. Természettudományi koholmányok és balítéletek.*
Bp. : Terra, 1987. ISBN 963-205-201-3 (Főiskolai Könyvtár)

GESZTES Olympia – VIKOR Csaba (szerk.). *Nagyító – Középiskolások Iskolán Kívüli Képzése : Módszertani és játékgyűjtemény*
Szeged : Pax Christi, 1999. ISBN 963-03-7094-8

GESZTES Olympia – VIKOR Csaba (szerk.). *Nagyító – Középiskolások Iskolán Kívüli Képzése* Szeged : Nagyító Alapítvány, 2003. ISBN 963-210-661-X

KAPOSI László (szerk.): *Drámapedagógiai olvasókönyv.*
Bp. : Magyar Drámapedagógiai Társaság : Marczibányi Téri Műv. Közp., 1995.
ISBN 963-8457-07-4 (Színházi füzetek, VII.)

MÁRAI Sándor: *Füves könyv : Gyógyító gondolatok.*
Bp. : Helikon, 2006. ISBN: 963-227-033-9

MEWALDT, Andrea – GAILIUS, Žilvinas: *Iffjúsági csoportvezetők gyakorlati kézikönyve.*
Szeged, Nagyító Alapítvány, 2004. ISBN 963-217-427-5

MELIUS Péter 1578: *Herbárium : Az fáknak füveknek nevekről, természetekről és hasznairól.*
Bukarest : Kriterion, 1978.

MISKOLCZI Gáspár: *Egy jeles Vadkert*
Bp. : Magvető, 1983.

PÁPAI PÁRIZ Ferenc: *Pax corporis*
Bp. : Magvető, 1984. ISBN 963-140-140-5 (Magyar hírmondó)

RAFF György *Természethistóriája gyermekek számára.*
Bp. : Állami Könyvterjesztő Vállalat, 1986. ISBN 963-205-201-3
(Az Állami Könyvterjesztő Vállalat Reprint Sorozata, ISSN: 0231-1518)

RÁTH-VÉGH István: *A varázsvessző.*
Bp. : Gondolat, 1979. ISBN 963-280-351-5

Internetes források:

A Magyar Drámapedagógiai Társaság honlapja [on-line]. [idézve 2010-05-22],
Elérhető: <<http://www.drama.hu/>>

MÁRAI Sándor. *Füves könyv* [on-line]. [idézve 2010-05-22],
Elérhető: <<http://tau.hu/files/ms-fuves.pdf>>

Osztalyterem.hu [on-line]. [idézve: 2010-05-14],
Elérhető: <<http://www.pulykakakas.hu/gondolatterkep.html>>

SZ. PALLAI Ágnes. *Fórum színház: ahol a nézők is játszhatnak*. In: *Várad* [on-line]. , 2003, 2. sz. [idézve 2010-05-22],

Elérhető: <<http://www.varadlap.ro/index.php?m=143&sz=200302&id=1092&p=2>>

További hasznos olvasmányok az önismeret témakörben:

DR. SALGÓ Sándor: *Önismeret-emberismeret*.

Bp. : Lazi Kiadó, 2001. ISBN 978-963-922-7

GÖNCZI Károly – VARGA Irén – PINTÉR Károly: *Önismereti játékok gyűjteménye 1*.

Bp. : Pedellus Tankönyvkiadó, 2004. ISBN 963-922-438-3

JUNG, Carl Gustav: *Gondolatok az álmról és az önismeretről*.

Bp. : Kossuth Kiadó, 2001. ISBN 963-094-220

Pálhegyi Ferenc: *Egészséges önértékelés – Mennyit érek?*

Bp. : Ethos Kft., 2003. ISBN 963-046-710-0

RUDAS János: *Delfi örököse : Önismereti csoportok - elmélet, módszer, gyakorlat*.

Bp. : Lélekben Otthon Kiadó, 2007. ISBN 978-963-977-103-1

Függelék II.: Jó példák, jó gyakorlatok

Gondolattérkép:

A *gondolattérkép* (*mind map*) olyan tanulást és gondolkodást hatékonyabbá tevő módszer, amely az agy kapacitásának jobb kihasználásán alapul. A módszer bevezetése Anthony ("Tony") Peter Buzan nevéhez fűződik, aki pedagógiai kutatásai során rendkívül hatékonynak találta az oktatási anyag e módon megvalósuló átadását. Eleinte valaminek a megjegyzését, megtanulását segítő módszer lehetett inkább, a szoftveres megvalósítás vitte el az ötletelés, a vázlatkészítés irányába.

A gondolattérkép egy vázlat valamiről, amit megtanulni, megjegyezni vagy éppenséggel bemutatni, átadni akarunk. A saját gondolatainkat tükrözi, a mi elképzelésünk vázlata, ezért szigorú struktúrába rendezhetjük, épp a könnyebb megjegyezhetőség és átláthatóság érdekében. Gondolattérképként nagyon hatékonyan összeállítható egy cikk, szöveg vázlata vagy egy könyv tartalomjegyzéke.

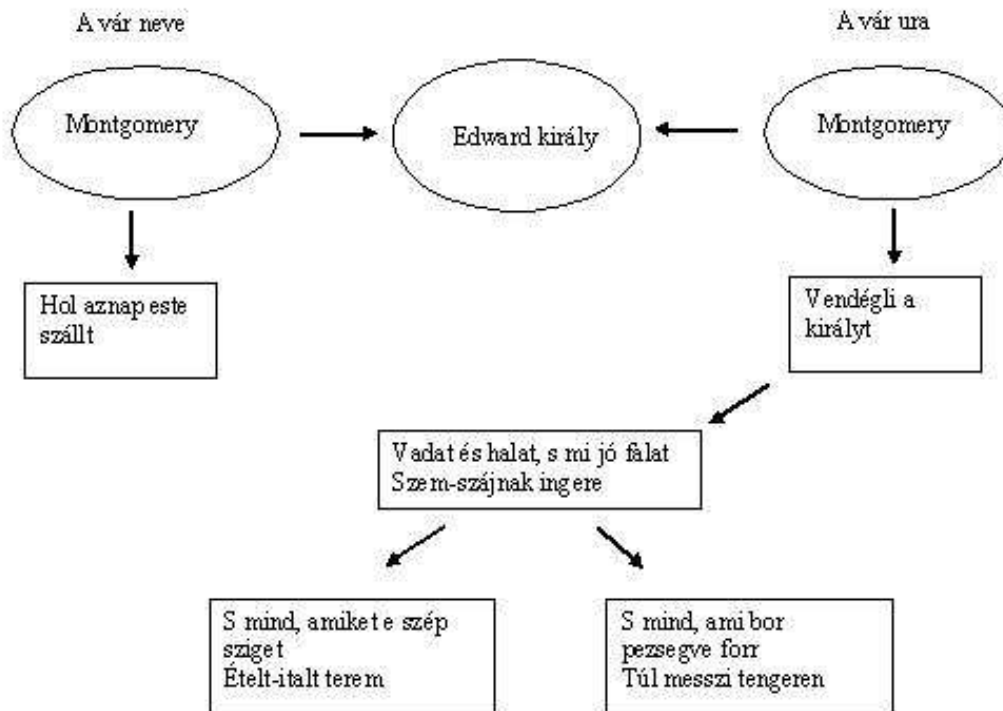
Példa:

Arany János:
A walesi bárdok (részlet)

Montgomery a vár neve,
Hol aznap este szállt;
Montgomery, a vár ura,
Vendégli a királyt.

Vadat és halat, s mi jó falat
Szem-szájnak ingere,
Sürgő csoport, száz szolga hord,
Hogy nézni is tereh;

S mind, amiket e szép sziget
Ételt-italt terem;
S mind, ami bor pezsegve forr
Túl messzi tengeren.

Szerződés – minta

(Előre elkészíthető és kivetíthető vagy filctollal föl is lehet írni a csomagolópapírra a pontjait.)

1. A ház rendje

Ez adott. (Nem változtatható!)

- Az épület területét csak a programvezetők vagy a kísérő pedagógus(ok) előzetes engedélyével lehet elhagyni!
- A szobákban és az emeleti folyosókon csak papuccsal vagy váltócipővel lehet közlekedni!
- Este 21.00 óra után csak olyan tevékenység folytatható, amely a bentlakók nyugalma nem zavarja!
- A szobákban enni nem lehet, erre a célra az ebédlőt kell használni!
- Élelmiszer a szobákban nem tárolható! Stb.

2. A képzés rendje

Ezen lehet változtatni, javaslatok alapján. Pl. a diákok kívánságára a kísérő pedagógus is részt vehet a programokon, stb. A változtatási igény esetén mindig valamilyen alternatívát kell felajánlani! (Ha valaki ki akar iktatni egy programot, másikat kell javasolnia!)

1. nap (péntek)

Közös program *(mindenki részt vesz, a kísérő pedagógus(ok) is)*

15.00 – 16.00 Kiselőadások PowerPointos prezentációval

Kiscsoportos program *(csak kiscsoportok és csoportvezetők vehetnek részt)*

16.00 – 17.00 Kiscsoportok kialakítása, első csoportjátékok (csoportalakító játékok, Ki vagyok én)

Életünk füveskönyve, avagy ismerd meg önmagad

Közös program

17.00 – 18.00 Vacsora

Kiscsoportos program

18.00 – 20.00 Csoportjátékok (Ki vagyok én)

20.00 – 20.30 Tisztálkodási szünet (fürdés)

20.30 – 22.00 Esti közös program

22.00 Takarodó

2. nap (szombat)

Közös program

7.00 – 8.00 Reggeli

Kiscsoportos program

8.00 – 10.00 Mások szemében – játékblokk

10.00 – 10.15 Szünet

Kiscsoportos program

10.15 – 11.45 Csoportjátékok (Céljaim, értékeim)

Közös program

11.45 – 13.00 Ebéd

Közös program

13.00 – 15.00 Városnézés

Kiscsoportos program

15.00 – 16.30 Csoportjátékok (Céljaim, értékeim)

16.30 – 16.45 Szünet

Nagycsoportos program *(a teljes csoport és a csoportvezetők vehetnek részt, a kísérő pedagógusok csak akkor, ha ehhez a csoport tagjai hozzájárulnak)*

16.45 – 17.45 Én és a társadalom – élménypedagógiai játékok

17.45 – 18.00 Szünet

Nagycsoportos program

18.00 - 19.00 Én és a társadalom – élménypedagógiai játékok

Közös program

19.00 – 20.00 Vacsora

20.00 – 20.30 Tisztálkodási szünet (fürdés)

20.30 – 22.00 Esti közös program

22.00 Takarodó

3. nap (vasárnap)

Közös program

7.00 – 8.00 Reggeli

Kiscsoportos program

8.00 – 10.00 Csoportjátékok (Isten)

10.00 – 10.15 Szünet

Közös program

10.15 – 12.15 A tréning zárása, értékelés

3. a kívánságok listája

Amit szeretnétek! (Figyelembe véve a házirendet és a képzés rendjét)

4. szankcionálás (késés, a házirend vagy a szerződés megsértése esetén stb.)

5. A szerződés aláírása (az összes résztvevő aláírja és az összes résztvevőre kötelező!)

Csoportalakító játékok:

Cipőbedobós játék

Leírás:

A résztvevők kört alakítanak, majd a kör közepére mindegyikük bedobja fél pár cipőjét. Egy önként jelentkező résztvevő bekötött szemmel összegyűjti a cipőket, és annyi kupacba rendezi, ahány csoportot kell alakítani. Az egy kupacba került cipők tulajdonosai kerülnek egy csoportba. A csoportok tagjainak neve fölkerül egy nagy plakát- vagy csomagolópapírra, hogy a leendő csoporttagok lássák.

Eszközigény:

Írólapok, tollak, csomagolópapír, vastag filc.

A játék célja:

Véletlenszerű vegyes csoportok kialakítása. Játékossága miatt fokozza a hangulatot, kedvet csinál a közös munkához.

Ismerkedő játékok:

Utazzunk!

Leírás:

Bevezető szöveg: „A csoport utazáshoz készülődik, tudnunk kell, ki jön velünk.” A csoport körben ül. Az egyik résztvevő bemutatkozik. A mellette ülő ember megismétli a hallott nevet, majd megmondja saját nevét is. A harmadik résztvevő elismétli az első és a második nevet, majd ő is bemutatkozik. A játék addig folytatódik, amíg a kör be nem zárul.

Eszközigény:

Nincs.

A játék célja:

A csoportvezetők és -tagok megismerik egymás nevét.

Életünk füveskönyve, avagy ismerd meg önmagad

Név és mozdulat

Leírás:

A csoport egy körben helyezkedik el. A bemutatkozással egy időben egy mozdulatot teszünk. A soron következő csoporttagok a neveket is és a mozdulatokat is megismétlik. A játékot a csoportvezetők kezdik!

Eszközigény:

Nincs.

A játék célja:

A csoportvezetők és -tagok megismerik egymás nevét. A nevek mellé társított mozdulatsor megkönnyíti a megjegyzést.

Névkártyák

Leírás:

Mindenki felírja a nevét egy kártyára. Ha több azonos keresztnév van a csoportban, a név mellé valamely megkülönböztető jelet kell rajzolni. A névkártyákat megkeverjük, majd újraosztjuk. A kártyát megkapott személy feladata, hogy a kártyán szereplő csoporttagot bemutassa a csoportnak. Ehhez a kártyán szereplő csoporttagtól kérhet adatokat, amelyeket fejben kell megjegyezni. A felkészülés után a csoport körbeül, és mindenki bemutatja a kártyáján szereplő csoporttagot. Az érintett csoporttag bemutatás után néhány szóval korrigálhat.

Eszközigény:

Kártyák (cetlik), filctoll vagy golyóstollak.

A játék célja:

A csoportvezetők és -tagok megismerik egymás nevét. A névmegismerésen túl a csoporttagok összetettebb bemutatkozását egymás alaposabb megismerését is lehetővé teszi, az önismeretei tréning közvetlen előzményének, első lépésének is tekinthető.

Mondd gyorsabban!

Figyelem! Ha van olyan tagja a csoportnak, aki nem tudja olyan gyorsan megjegyezni vagy kimondani a többiek nevét, mint a csoport többi tagja (mert pl. fogyatékos), ill. mozgásában korlátozott, akkor a játékot inkább ne játsszuk!

Leírás:

A csoport körben ül. Egy tag a kör közepén áll. Valaki kimondja a körben ülők közül az egyiknek a nevét. A kör közepén álló tag ekkor gyorsan az illetőhöz ugrik, és megpróbál egy összetekert újsággal gyorsan (de nem durván) a fejére csapni. Ha az illető a csapás előtt egy másik csoporttag nevét kimondja, akkor az ütőnek tovább kell ugrania a megnevezetthez, és annak fejére kell ütnie. Aki nem tudott nevet mondani, és fejen csapták, szerepet cserél az ütővel.

Eszközigény:

Újság, folyóirat, esetleg párna stb.

A játék célja:

A csoportvezetők és -tagok megismerik egymás nevét. Alkalmas a tempó fokozására, a hangulatemelésre. Utána dinamikusabb feladatokat is szívesebben végeznek a résztvevők.

Film

Leírás:

I rész:

Bevezető szöveg: „Csoportunk moziba ment. Kicsit elkéstiünk, sötét van a teremben. Ülőhelyeket keresünk. A reklámoknak már vége van, elkezdődött a film. A vásznon éppen a film címe olvasható. Képzeljük el, milyen filmet nézünk, hogyan jelenik meg a cím a filmvásznon. A film elején látjuk a szereplők neveit. Képzeljük el: melyik lehetne közülük a saját szerepünk? – Milyen szereplők lennénk? Főszereplők, mellékszereplők vagy epizódszereplők?” A bevezető szöveg után minden csoporttag kap két lapot. Az egyik lapra föl kell írni (le kell rajzolni) a film címét. A másik lapon először a szerepet, majd pedig alája a nevet kell fölírni. A munka végeztével a csoport összeül, és mindenki bemutatja, amit készített.

II. rész:

Bevezető szöveg: ”Együtt vagyunk. Milyen filmet készíthetnénk most közösen? Komédiát, krimit, melodramát, horror, fantasztikus filmet? Milyen szerepeket játszanánk külön-külön? Kik lennének a főszereplők, mellékszereplők, statiszták?” A „film” megbeszélése közben a csoporttagok elmondják tartalmával és témakörével kapcsolatos elvárásait. Megbeszéljük, mit szeretnénk megvalósítani és mit elkerülni a csoporton belül.

Eszközigény:

Papír, filctoll, festék, kréta

A játék célja:

A csoportvezetők és -tagok megismerik egymás nevét, a csoporttagok tisztázzák a csoportmunkával kapcsolatos elvárásait.

Árnyak

Leírás:

I. rész:

A csoportot párokra osztjuk. Az egyik tag a földön fekszik, a másik fonállal körülkeríti, majd helyet cserélnek. Amikor mindkét körvonal elkészült, a partnerek párban beszélgetnek, igyekeznek többet megtudni egymásról.

II. rész:

A beszélgetésből szerzett információk alapján a partnerek módosítják társuk körvonalát. Különböző szimbólumokat használhatnak, a fontos részeket kiemelhetik.

III. rész

A résztvevők rögzítik a fonálkörvonalakat, (esetleg a papírból ki is vágathatják a sziluettet) majd bemutatják a csoportnak. A partnerről beszélnek, de 1. sz. 1. személyben beszélnek róla. („Én...”) A beszélőt nem szabad félbeszakítani, még akkor sem, ha téves információt közöl. A bemutatás után van mód a kiigazításra.

Eszközigény:

Fehér lap, színes papír, vastag filctoll, színes fonál, ragasztó, cellux

A játék célja:

A csoporttagok összetettebb bemutatkozását egymás alaposabb megismerését is lehetővé teszi. Ha egy-egy pár tagjai alaposabban megismerik egymást, az egyének csoporttudata is erősödik, ami segíti a későbbi munkát. Mint kreatív feladat, alkotó élményt ad, és ezzel érdeklődést, lelkesedést kelt a további csoportmunkához.

Életünk füveskönyve, avagy ismerd meg önmagad

Ki a tettes?

Leírás:

Bevezető szöveg: „Valószínűleg mindannyian láttatok már westernfilmet. Gondolatban repüljünk el a vadnyugatra. Mikor megérkezünk egy poros kisvárosba, rögtön portrékat látunk az oszlopokon, alattuk ezzel a szöveggel: *Keressük a tettest! Mi van akkor, ha éppen saját portrénkkal találkozunk?*” A csoporttagokat egymással szemben ültetjük le. Meg kell rajzolniuk egymás portréját. Beszélgetni nem szabad, csak nonverbális kommunikációs eszközökkel érintkezhetnek egymással. A munka végén a portrékat bemutatjuk a csoportnak.

Eszközigény:

Papír, filctoll, színes ceruza, zsírkréta stb.

A játék célja:

A csoporttagok összetettebb bemutatkozását egymás alaposabb megismerését is lehetővé teszi. A nonverbális kommunikáció a másokra való nagyobb odafigyelést követel, elmélyíti az intimitást, segíti az intuíciót, ami fontos a kapcsolatépítéshez.

Bemelegítő játékok:

Ki vagyok?

Leírás:

A csoport tagjai kényelmesen elhelyezkednek, fontos a nyugalom és a koncentráció. Mindenki kezében papír és toll van. A csoportvezető közli, hogy kérdéseket fog feltenni, amire résztvevőknek a papíron rövid választ kell megfogalmazni. Azonban a csoportvezető csak ezt az egy kérdést teszi fel: „*Ki vagyok?*” Ezt tízszer kérdezi, majd közösen felolvassák, és értékelik a válaszokat. Eleinte általában felszínes válaszokat adnak a résztvevők, majd függőségi viszonyokat fejeznek ki (pl.: „*Apám fia.*” „*A Kossuth Lajos Gimnázium tanulója.*” stb.), ezután egyre „mélyebb, egyre „belsőbb”, őszintébb válaszok következnek. Fontos megbeszélni a kör végén, hogy kinek mi a jellemző megnyilatkozásaira, válaszaira, hogy hányféle szempontból lehet ugyanarra a kérdésre válaszolni, és az ember hogyan jut el a felszínes reakcióktól az őszinte, átgondolt válaszokig.

Eszközigény:

Papír, toll.

A játék célja:

Őszinteségre, önmagunkról való alaposabb elgondolkodásra készítet. Jó előkészítés az önismereti tréning további játékaihoz.

Mondatkiegészítő játék

Leírás:

A csoport minden tagja kap egy blankettát, amit ki kell töltenie. A feladat a megkezdett mondatok befejezése. A kiegészítendő mondatok:

Úgy érzem magam, mint

Rájöttem, hogy

Az aggaszt, hogy

Annak örülnék, ha

Tetszik, hogy

Nem tetszik, hogy

Eszközigény:

A blanketták, ill. tollak.

A játék célja:

A játék levezetésnek, ill. kiértékelésnek is használható. Meg lehet csinálni az első és utolsó kiscsoportos foglalkozás alkalmával, és össze lehet vetni az eredményeket.

Milyen vagyok?

Leírás:

I. rész: *Külsőm*

A csoport tagjai két filctollat választanak. Egyik számukra kedves színű, a másik színt nem szeretik. A papír közepére nagy betűkkel felírják a nevüket, és a lap jobb oldalára kedves színükkel azon külső tulajdonságaikat, amelyeket szeretnek, a bal oldalára az ellenszenves színnel azon külső tulajdonságaikat, amelyeket nem szeretnek. (pl. „jó az alakom”, „hosszú a lábam”, ill. „nagy az orrom”, „elállnak a füleim” stb.) A tulajdonságok leírása párhuzamosan kell, hogy történjen. (1 jó – 1 rossz egyik sem lehet több a másiknál!) A munka befejezése után a kapott eredményeket a csoport megvitatja.

II. rész: *Belső tulajdonságaim*

A csoporttagok megfordítják lapjukat és a „rossz oldalra” a következő szöveget írják fel: „Szeretem magam akkor is, ha...” Ezt a mondatkezdetet kell kiegészíteni több olyan belső tulajdonságukkal, amelyről úgy gondolják, javítani kellene rajta. A mondatkezdés fontos, hisz ezzel a résztvevő verbális kinyilvánítja, hogy nem hibáit szereti, de elfogadja önmagát hibáival együtt is. Elvárhatjuk, hogy embertársaink rossz tulajdonságaink ellenére is tiszteljenek bennünket, de ezért cselekednünk kell. Mit? Ez lehet a beszélgetés egyik fő kérdése.

Eszközigény:

Papír, filctollak

Alkotó játékok:

Kollázskészítés

Leírás:

Az Árnyak-játékra emlékeztet, de kimenetele más. Minden csoporttag párt választ magának, majd párja segítségével elkészíti testének körvonalát. A társ határozza meg, melyik testrészt, milyen helyzetben rajzolja a plakátra. A lehetőség az egész test körberajzolásától egy testrész körberajzolásáig terjed. (Pl. „Csak a fej, mert nagyon okos.”, „Csak a kéz, mert szépen zongorázik.”, stb.) A körvonal elkészítése után a párok szétválnak, minden résztvevő maga dolgozik tovább saját testének körvonalával. A kapott anyagok segítségével tetszés szerint kifesti, ill. ragasztással kollázst készít. A kész munkának ki kell fejeznie mindazt, amit a csoporttag egyéniségének legfontosabb, legkarakterisztikusabb vonásairól gondol.

Eszközigény:

Nagy plakátpapírok, ragasztó, olló, festékek, újságok, színes papírok, filcek, ceruzák, textil stb.

A játék célja:

Az árnyak-játék folytatásának is tekinthető. Itt azonban már nem a másik megismerése, hanem az önmegismerés, az önmagunkról való elgondolkodtatás az elsődleges cél.

Címerkészítés

Leírás:

Minden csoporttag megtervezi saját címerét. A címerben ábrázolja, melyek legfontosabb személyiségvonásai, jellemzői. A címernek szimbolikusnak, de könnyen érthetőnek kell lennie, olyannak, ami egy idegen számára is beszédes információkkal szolgál alkotójáról.

Életünk füveskönyve, avagy ismerd meg önmagad

Eszközigény:

Papír, színes rajzeszközök, festékek stb.

A játék célja:

Játékos, kreatív formában elgondolkodtat önmagunkról. Heraldikai alapismereteket is adhat, pl. történelem-, irodalomórához is használható.

Olympusi istenek

Leírás:

A feladat az olympusi istenek körének kibővítése. A csoporttagok „saját, egyéni istenséget” terveznek, „aki” a személyiségük jelképe. Megtervezik az isten nevét, attribútumait, esetleg arcképét. A többi olympusi istenhez hasonlóan funkciót is kell kapnia. (Ha szükséges egy gyors bevezető előadással, vagy felidéző jellegű beszélgetéssel be lehet mutatni az olympusi isteneket, hogy a feladat mindenki számára érthető legyen.)

Eszközigény:

Papír, színes rajzeszközök, festékek stb.

A játék célja:

Játékos, kreatív formában elgondolkodtat önmagunkról. Kultúrtörténeti ismereteket is adhat, pl. történelem-, irodalom-, művészettörténet órához is használható.

Én vagyok te

Leírás:

Minden csoporttag választ magának egy tárgyat, amit mindennap használ, pl. fogkefe, cipő, toll, stb. Ezután a tárgy helyébe kell képzelnie magát, és a „tárgy nevében” jellemzést kell írnia önmagáról. Pl.: „*Pisti engem mindennap használ, ugyanis én vagyok az iskolai tolla. Néha megrágja a kupakomat, aminek én nem nagyon örülök...*” stb.” A munka befejezése után mindenki felolvassa, amit írt. Érdemes rákérdezni, gondolkodtak-e a résztvevők ebből a szemszögből önmagukról. Ha úgy érdekesebb, a tárgyak helyett a résztvevők kedvence, kisállata is „nyilatkozhat” gazdájáról.

Eszközigény:

Papír, toll.

A játék célja:

Játékos, kreatív formában elgondolkodtat önmagunkról. Az ember általában őszintébb, és jobban magára figyel, ha más nevében beszél önmagáról „más szemével” figyel önmagát.

Mi lennék ha...

Leírás:

Minden csoporttagnak le kell írnia indoklással együtt, hogy milyen

állat, fa, virág, étel,

szín, hangszer,

idegen ország,

film, bútor

lenne szívesen, ha elvarázsolhatná magát.

Eszközigény:

Papír, toll.

A játék célja:

Játékos, kreatív formában elgondolkodtat önmagunkról. A benne rejlő humoros helyzetek fokozzák a hangulatot, élénkítenek, erősítik a csoporttagok munkakedvét.

Sémakitöltős játék

Leírás:

A csoport előtt bemutatjuk a kész sémákat. (A séma lehet *színház*, *hajó* vagy *cirkusz*. Fontos, hogy a működtetők egyértelműen föl legyenek tüntetve a sémán. Pl. színházban: igazgató, első színész, második színész [epizodista], statiszta, sűgő, zenekar, díszlettervező, világosító, kulisszamunkás, ügyelő stb.) A csoportot még kisebb csoportokra osztjuk (3-4 fő), majd az üres sémákat odaadjuk nekik. Minden csoport ugyanolyan sémát kapjon! Feladatuk, hogy az egész csoport tagjainak neveit a megfelelő helyekre felragasszák a sémán. A sémára egy név csak egy helyre kerülhet fel. A feladat elvégeztével a kics csoportok bemutatják a kitöltött sémákat. Ekkor nyílik alkalom az elhelyezések indoklására, ill. az érintettek reagálására. A megbeszélés végén egy teljesen üres sémát kap az egész csoport, ezúttal mindenki maga teszi le saját nevét oda, ahová gondolja, hogy kerülnie kell. Ezen tevékenységet teljes csendben, egyetlen szó nélkül kell elvégezni. Ez a feladat jó alkalom arra, hogy mindenki lássa, mit gondolnak róla mások, ill. hol a helye a közösségben, ugyanakkor a csoport többi tagja számára bemutatja a csoporttag saját magáról alkotott véleményét is. A feladat végeztével hosszabb szünetet kell adni a csoporttagoknak, hogy fel tudják magukban dolgozni a látottakat.

Eszközigény:

Plakátokon, csomagolópapíron sémák előre megrajzolva, vastag filctollak, csoportnévsor, felragasztható kis papírdarabok.

A játék célja:

A szereptisztázó játékok közvetlen előkészítésének tekinthető. Az önismeret teljesebbé tételéhez az egyén csoporton belüli helyének, helyzetének tisztázása is fontos, hisz ezek az információk felvilágosítják saját személyiségét illetően. Ha az egyén megismeri és elfogadja saját hibáit, előnyeit, határozottabban képes csoportokba beilleszkedni, könnyebben teremt kapcsolatokat.

Szereptisztázó játékok:

Együttemelés

Leírás:

Egy négyzet alakú falapot helyezünk a földre, melynek szélébe madzagok vannak fűzve. A csoport minden tagja megfogja a madzagot, feszesre húzzák, és együtt megpróbálják a falapot vízszintes helyzetbe hozni. Ekkor a csoportvezető fakockát helyez el a falapon. A fakocka nem eshet le a lapról. A csoportnak vissza kell bocsátania a lapot a földre, majd újra fel kell emelniük anélkül, hogy a kocka leesne. Ha sikerül megoldani a feladatot, akkor kisebb, és kevésbé stabil dolgot helyezünk alapra, pl. öngyújtót álló helyzetben. Két-három önként jelentkező csoporttag mindeközben megfigyeli a csoport működését, s a végén értékeli a csoporttagok szerepét a feladatban. Ki volt irányító, ki volt szóvivő, feladatteljesítő, ellenálló stb. A csoporttagok is jellemezhetik saját szerepüket, ill. társaikét. A kiértékelést megkönnyíti, ha a gyakorlatról videofelvétel készül, amit a csoport közösen megnéz.

Eszközigény:

Négyzet alakú falap, szélébe fűzött madzagokkal, fakocka, öngyújtó. Esetleg kamera, projektor – a rögzítéshez és visszánézéshez szükséges technikai eszközök.

A játék célja:

Az önmegismerés mellett a sémakitöltős játék logikai folytatása a „gyakorlatban”. Sikeres teljesítése fokozza a lelkesedést, a munkakedvet, ezért fontos, hogy addig folytassuk, amíg a feladatot a csoport sikeresen teljesíti.

Pókháló

Leírás:

Két fa közé erős „pókhálót” készítünk kötelekből. A csoport tagjait háló egyik oldalára állítjuk, a feladatuk az, hogy az egész csoport együtt próbáljon meg átjutni a hálón, anélkül, hogy megrezdítnék, és minden lyukat csak egyszer használhatnak. Ha bárkinél megrezdül a háló, az egész csoportnak vissza kell mennie, és előlről kezdenie a feladatot. **Eszközigény:**

A kötelekből készített „pókháló”.

A játék célja:

A feladat nagyon komoly csoport-együtműködést igényel, ami feltétlenül kialakul, ha az első kísérletek sikertelenek. Fontos, hogy addig nem lehet a játékot lezárni, míg a csoport a feladatot sikeresen végre nem hajtotta, ezért a játékidő hosszabbra nyúlhat a tervezettnél. Konfliktustisztázásra, -kezelésre és -feloldásra is alkalmas játék!

Önmegismerő játékok:

Jövő játék

Leírás:

A feladat az, hogy a csoporttagok egy fogalmazást írjanak arról, milyennek képzelik magukat 10 év múlva. A munka megkezdése előtt a csoportvezető a csoporttagokat arra utasítja, hogy feküdjenek a padlóra, majd nyugtató zenét játszik le. Miközben a csoporttagok ellazulnak, a csoportvezető lassan, meg-megállva, nyugodt, csendes hangon a következő szöveget olvassa föl:

„Képzeljük el, hogy lassan elindulunk. Ki a teremből az utcára, ki a városból egy hegyre, a hegy tetején egy várba, ahol minden régi, kopott, pókhálós. Felmegyünk a lépcsőn, benyitunk egy ajtón. Egy szobába jutunk, ahol félhomály van, és egy nagy falada áll a közepén. Kinyitjuk a ládát, és egy fotóalbumot találunk benne a mi életünkről. Elkezdjük lapozgatni, sorra nézegetjük a képeket, amelyek életünk egy-egy fontosabb eseményét rögzítik. Képzeljük el, mi lehet az első képen... egy csecsemő. Azután egy bölcsődés, egy óvodás, egy kisiskolás... Osztályképet is találunk, osztálykirándulások képeit nézegetjük. Majd lassan megérkezünk a jelenhez. Kívülről látjuk magunkat, éppen egy teremben fekszünk a padlón. De továbblapozunk az albumban. A jövőt látjuk. Érettségi, ballagás, bankett, főiskolás, egyetemi évek, vagy az első munkahelyi élmények, házasság, gyermekek, a mi gyermekeink képei... Képzeljük el magunkat 10 év múlva. Aztán lassan csukjuk be a fotóalbumot, helyezzük vissza ládába. Hajtsuk le a láda tetejét, menjünk ki a szobából, és csukjuk be az ajtót. Jöjjünk le a lépcsőn, ki a várból, sétáljunk le a hegyről. Visszaérünk a városba, megérkezünk a házba, a terembe.” A csoporttagokat nem szabad „bennhagyni” az utazásban, vissza kell vezetni őket a valóságba, a terembe, ahol vannak. A felolvasást és relaxációt követően kezdődhet a fogalmazásírás. A végén a csoporttagok felolvassák fogalmazásaikat.

Eszközigény:

Papír, ceruza, magnó, meditatív zene

A játék célja:

A csoporttagok szembesülnek a múltbeli emlékeikkel. A játék felhasználható a múlt jellemformáló ereje, ill. a jövőre vonatkozó vágyak tisztázásához, önmagunk alaposabb megismeréséhez.

Szobáról szobára

Leírás:

A szobákat, termeket előre berendezzük, majd minden helyiségbe papírlapokat, filctollakat helyezünk. A csoporttagoknak sorra, minden szobát végig kell járniuk, és mindenhol annyi időt eltölteni, amennyit jólesik. Mindenütt írni, rajzolni kell valamit a lapokra, vagy alkotni valamit, ami leginkább kifejezi érzéseiket, benyomásaikat. Néhány ötlet a szobák berendezéséhez:

A tükrök szobája: a szobában mindenütt különböző méretű tükrök vannak elhelyezve a legkülönbözőbb helyeken.

A tudás szobája: könyvek, tollak, füzetek, iskolapadok, írásvetítő... iskolai hangulata legyen!

Az alvás szobája: nagy ágy, melegség, félhomály, rengeteg nagy párna, paplanok.

Kocsmá: üvegek, hamutálcák, asztalok, székek, zene.

Meditációs szoba: halk zene, félhomály, a földön gyertyák, pokrócok.

Eszközigény:

Sok terem, szoba, a szobákban különféle berendezés, tárgyak – ahogy a fantáziánk diktálja, ill. minden szobában papírlapok, filctollak.

A játék célja:

A csoporttagok szembesítése saját személyiségükkel, emlékeikkel, vágyaikkal, a szobákkal való találkozáson keresztül. A játék csak hosszas előkészítés után, együttműködő, ráhangolódott csoporttal igazán eredményes. Megfelelő előzmények után jó hangulati zárása lehet egy önismereti tréningnek.

Útépités

Leírás:

A csoportot két részre osztjuk. Mindkét csoport tagjai egy-egy szomszédos, képzeletbeli ország polgárai. A polgárok nevet is adhatnak országuknak, ill. címet, zászlót is tervezhetnek. A feladat egy *út építése* a határig. Az út annyi lapból áll, amennyi ahhoz szükséges, hogy az adott ország fővárosából a határig elérő utat lehessen belőlük összeilleszteni. A lapok hátoldalán egy-egy jel található. Az ország lakossága akkor juthat hozzá egy-egy laphoz, ha kitalálja a hátoldalon lévő jeleket. A lapokat a szomszédos ország képviselői őrzik. A megszerzett lapokat egymás után le kell tenni a földre úgy, hogy egymással teljes élük mentén érintkezzenek. Az út akkor van kész, ha elért a határig, de a határon csak akkor lehet átmenni, ha a másik ország útja is elérte a határt, és az utak összehaladtak a határon. Az út elkészülte után egy követnek rá kell vennie a szomszédos ország *határőrére*, hogy *engedje át* a határon. A követnek el kell jutnia a másik ország fővárosába. Az országok versengenek, az a győztes fél, amelyik előbb megépíti az utat, ill. ráveszi a szomszédos ország határőrére, hogy engedje be a követét. Az átjutást követően a szomszédos ország akadályozhatja a követ előrejutását. Ha a követ nem tud eljutni a szomszéd fővárosba, hazamehet, és tanácskozhat. Ez esetben újra kell kezdenie a feladatát. Az átjutáshoz és előrehaladáshoz a követnek egy *jelszót* kell megmondania az akadályozóknak. Ha a követ visszafordul, a határőr és az akadályozók új jelszókat találhatnak ki. A választott jelszóról tájékoztatni kell a csoportvezetőt, hogy ne lehessen csalni. A jelszót a követ ki is találhatja, az akadályozó köteles a jelszóval kapcsolatos részinformációkat megadni activity-szerű tevékenység keretében. Két megfigyelő folyamatosan ellenőrzi a játék menetét. Minden játékosnak arra kell törekednie, hogy saját országa győzzön! A játékidő 1,5 óra, hogy maradjon idő a megbeszélésre. A játékidő lejártával a csoportvezető megállítja a játékot, az az ország győzött, amelynek követe a másik fővárosba hamarabb eljut, ill. amelynek követe a játék végéig a mási fővároshoz közelebb jutott.

Feladatok:

1. útépités
2. követválasztás, átjutás a határon
3. eljutni a szomszédos fővárosba.

Ország I.

Vezető: megszólítása: *Nagyúr*. Bármit parancsol, mindenkinek végre kell hajtani. Időnként titokban tanácskozást folytat az Avatottakkal és az Erősekkel a szándékairól, ill. meghallgatja tanácsait.

Avatottak: feladatuk, hogy igazolják a népnek, a Nagyúr szándékai helyesek, parancsait követni kell. Tanácsokat adhatnak a Nagyúrnak.

Erősek: feladatuk, hogy kényszerítsék azokat, akik nem akarják végrehajtani a Nagyúr parancsait. Aki nem engedelmeskedik, egy időre kiállítják, vagy plusz feladatra kényszerítik.

Suttogók: feladatuk, hogy titokban elvegyüljenek a nép között, és elmondják, ha nem akarja végrehajtani az utasításokat. Tanácsokat adhatnak a Nagyúrnak. A Suttogókat titokban jelöli ki a Nagyúr, a Nép tagjai nem tudják, kik közülük a Suttogók.

Nép: feladatuk, hogy végrehajtsák a Nagyúr és az Erősek parancsait. A parancsokat végre kell hajtaniuk, de titokban tárgyalhatnak egymással, és ha helytelenítik a parancsot, megkísérelhetik, hogy a csoport sikere érdekében másképp végezzék el a feladatot.

Ország II.

Vezető: Megszólítása: *Elnök Úr*. Hatalma korlátozott, lényegében csak kihirdetheti, vagy elutasíthatja a Bölcsök döntését.

Bölcsök: Többségi szavazással döntéseket hoznak, de döntéseiket a Bírák módosíthatják, ill. az Elnök elutasíthatja. Bölcs csak az lehet, akit a Nép megválaszt.

Bírák: Megtárgyalják a Bölcsök döntéseit, és ha helytelennek ítélik, módosíthatják. Tanácsokkal fordulnak az Elnökhöz is.

Nép: Végre kell hajtaniuk az Elnök által kihirdetett döntéseket. Ha nem értenek egyet a döntéssel, a végrehajtást követően (!) lecserélhetik az Elnököt, a Bölcsöket és a Bírákat is. A csere mindig egy időben történjék! (Egyszerre kerüljön sor az Elnökről, a Bölcsökről és a Bírákról történő szavazásra.)

Fontos a kamerával történő rögzítés is az értékeléshez. Megfigyelési, értékelési szempontok:

1. Mi történt?
2. Ki hogy viselkedett az adott szituációban?
3. Melyik ország volt az eredményesebb? Mikor? Miben? Miért?
4. Mi volt a résztvevők számára vonzó vagy ellenszenves a két ország működésében?

Eszközigény:

A játékhoz szükséges kellékek (méltóságjelvények), papír, filctoll, plakátokhoz szükséges eszközök (pl. színesek, filcek), az utat jelképező papírok, rajtuk megfelelő ábrákkal.

Értékelési módszerek:

Csoportkrónika

Leírás:

A kiscsoportok vezető nélkül készítenek a modulról egy rövid írásos beszámolót, vagy krónikát, amelybe rajzolhatnak, esetleg fényképet ragaszthatnak. Utána az egész nagycsoport előtt bemutatják a krónikákat és egyesíthetik azokat.

Eszközigény:

Nagyobb alakú album, rajzeszközök, színes nyomtató, fotópapír.

Kocsi-kuka-levél

Leírás:

A résztvevők kézhez kapnak három-három lapot, amely közül az egyiknek a tetején egy kocsi, másiknak egy kuka, harmadiknak egy levélboríték látható. A „kocsi” lapra a résztvevő azokat az élményeket, tapasztalatokat írja le, amit szívesen magával visz – ehhez nyújt „segítséget” a kiskocsi. A „kuka” lapon azokat az élményeket, tapasztalatokat tünteti fel, amelyeket szívesen elfelejtene „kidobna”. A „levél” papíron személyes üzenetet küldhet a szervezőknek, csoportvezetőknek. A lapokat névtelenül kell kitölteni. A lapok végigolvasása után a csoportvezetők és szervezők fontos visszajelzéseket kapnak munkájuk hatékonyságáról.

Eszközigény:

Személyenként három lap, tetejükön egy-egy kocsi, kuka, ill. levélboríték rajzával.

Céltábla

Leírás:

A résztvevők egy céltáblát kapnak a kezükbe, amelyen fel van tüntetve az összes modulnak, ill. egyéb külső tényezőknek megfelelő cikkely. (Pl.: szállás, koszt, nagycsoportos játékok, kiscsoportos játékok, szervezés, szervezetség stb.) A céltábla a cikkelyek mellett egyre szűkülő köröket is tartalmaz. Minél közelebb van a kör a céltábla közepéhez, annál pozitívabb vélemény kifejezésére alkalmas a kör.

A körök jelentősége:

Legbelső (középső): *Nagyon tetszett!*

A fölötte lévő: *Tetszett.*

A harmadik: *Átlagos.*

A külső: *Nem tetszett!*

A csoporttagok x- szel, vagy ponttal jelölhetik a körön mindegyik program cikkelyénél, mennyire tetszett nekik, vélték hasznosnak az adott programot.

Eszközigény:

Céltáblák, a program különböző pontjait feltüntető cikkelyekkel.